

Nr 147

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(5:e avd.)

I propositionen nr 157 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för den 26 april 1963, föreslagit riksdagen att 1) antaga vid propositionen fogat förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § 3 och 8 mom. statens pensionslöneförordning den 28 maj 1959 (nr 286); 2) godkänna de i statsrådsprotokollet redovisade överenskomsterna den 18 april 1963 angående vissa lönegradsändringar m. m. samt den 4 april 1963 angående anställningsvillkoren för sjukhusläkare m. fl. i vad överenskommelsen avser statsverket; 3) godkänna övriga i statsrådsprotokollet berörda förslag av beskaffenhet att böra prövas av riksdagen; 4) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av förslagen betingade ändringar i vederbörliga personalförteckningar; 5) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av förslagen betingade ändringar i med stöd av riksdagens beslut utfärdade avlönings- och pensionsförfattningar; 6) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga i övrigt erforderliga åtgärder för förslagens genomförande ävensom meddela erforderliga övergångsbestämmelser; 7) godkänna vad i statsrådsprotokollet föreslagits rörande statsgaranti för pensioner m. m. inom apoteksväsendet; 8) bemyndiga Kungl. Maj:t att för budgetåret 1963/64 i enlighet med vad som i statsrådsprotokollet anförts medge överskridanden av maximerade anslag och anslagsposter; 9) till Täckning av beräknade merkostnader för löner och pensioner m. m. å riksstaten för budgetåret 1963/64 under tolfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 72 000 000 kr.; samt 10) till Täckning av beräknade merkostnader för löner m. m. å riksstaten för budgetåret 1963/64 under fjärde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 20 000 000 kr.

Berörda författningsförslag finns fogat vid propositionen å s. 2.

I propositionen redovisas en den 18 april 1963 under förbehåll för Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande med statstjänstemännens huvudorganisationer träffad överenskommelse om vissa lönegradsändringar m. m.

Vidare redovisas i propositionen en den 4 april 1963, likaledes under förbehåll för Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande, med Sveriges läkar-

förbund träffad överenskommelse angående anställningsvillkoren för sjukhusläkare m. fl.

Förslag framläggs om åtgärder i syfte att med beaktande av läkemedelsprissättningen möjliggöra att förmåner på grund av verksamhet inom apoteksväsendet tryggas.

För nästkommande budgetår äskas särskilda anslag till täckning av beräknade merkostnader till följd av de sålunda träffade överenskommelserna samt till följd av den i prop. 1963: 160 redovisade överenskommelsen den 28 mars 1963 om de statsanställdas m. fl. sjuklöne- och semesterförmåner m. m.

I statsrådsprotokollet redovisas de olika avsnitten sålunda:

Inledning, s. 3 o. 4.

Lönegradsändringar m. m., s. 4—7.

Vissa avlönings- och pensionsförmåner m. m., s. 7—12.

Vissa särskilda frågor, s. 12—20.

Förslagens genomförande m. m., s. 20 o. 21.

Vissa ekonomiska förhållanden inom apoteksväsendet m. m., s. 21—26.

Beträffande den närmare innebörden av propositionsförslaget får utskottet hänvisa till statsrådsprotokollet.

I anledning av förevarande proposition har väckts två likalydande motioner, den ena inom första kammaren av herr *Virgin m. fl.* (I: 780) och den andra inom andra kammaren av herr *Larsson* i *Luttra m. fl.* (II: 944), i vilka hemställts att riksdagen måtte besluta, att stiftssekreterartjänsterna i Skara, Linköping, Västerås, Karlstad och Härnösand uppflyttas i lönegrad Bo 1.

Beträffande motiveringen för det ifrågavarande motionsyrkandet får utskottet hänvisa till motionen II: 944.

I förevarande sammanhang har utskottet till behandling förehått jämväl följande vid riksdagens början väckta motioner, nämligen

dels en inom andra kammaren av herr *Spångberg m. fl.* väckt motion (II: 7), vari hemställts att f. d. byråsekreteraren E. N. Lagerlöf skall med retroaktiv verkan insättas i de förmåner som skulle tillkomma honom enligt den år 1952 träffade överenskommelsen mellan statens tjänsteförteckningskommitté och TCO, och att ekonomisk ersättning motsvarande uteblivna löne- och pensionsförmåner under denna tid utbetalas till honom, samt att han erhåller den högre pensionsförmån, som skulle ha utgått enligt här åberopade överenskommelse;

dels en inom andra kammaren av herrar *Wachtmeister* och *Larsson* i *Luttra* väckt motion (II: 101), vari hemställts att riksdagen måtte besluta hos Kungl. Maj:t anhålla om utfärdande av bestämmelser, innebärande att tjänstebenämningarna byråsekreterare och förste byråsekreterare förbehållas de statstjänstemän, på vilka stadgandena rörande befordringsgången för amanuenser m. fl. äro tillämpliga;

dels ock två likalydande motioner, den ena inom första kammaren av fru Hamrin-Thorell och fröken Nordström (I: 427) och den andra inom andra kammaren av fru Gärde Widemar och fröken Elmén (II: 516), i vilka motioner hemställts att riksdagen måtte uttala 1. att i samband med kommande löneförhandlingar Kungl. Maj:t bör ta initiativ till att lönenivån för kvinnliga tjänstemän inom det statliga avtalsområdet, som har lön under den manliga bottenlönenivån, lyftes upp till denna nivå, samt 2. att Kungl. Maj:t bör ta initiativ till förhandlingar om en ekonomisk värdering av olika tjänster inom det statliga lönesystemet i syfte att bereda underlag för senare kommande förhandlingar om lönesättning.

Beträffande motiveringarna för ifrågakvarande yrkanden får utskottet hänvisa till motionerna II: 7, II: 101 och II: 516.

Utskottet. Den förevarande propositionen innefattar dels vissa på förhandlingsöverenskommelser med vederbörande personalorganisationer grundade förslag angående lönegradsplacering för tjänster samt avlönings- och pensionsförmåner i övrigt ävensom anställningsvillkor för sjukhusläkare m. fl., dels vissa i anslutning härtill framställda förslag rörande särskilda löne- och ersättningsfrågor, dels slutligen vissa förslag avseende tryggande av förmåner på grund av verksamhet inom apoteksväsendet. För nästkommande budgetår äskas särskilda anslag till täckning av beräknade merkostnader till följd av de träffade överenskommelserna samt till följd av en tidigare redovisad överenskommelse om de statsanställdas sjuklöne- och semesterförmåner (jfr utskottets utlåtande 1963: 129).

Utskottet har efter granskning av förevarande förslag icke funnit anledning till invändning mot vad i statsrådsprotokollet anförts och förordats beträffande lönegradsändringar m. m., vissa avlönings- och pensionsförmåner m. m., vissa särskilda frågor samt förslagets genomförande m. m. Beträffande det i motionerna I: 780 och II: 944 framställda yrkandet om uppflyttning till lönegrad Bo 1 av 5 stiftssekreterartjänster — utöver de i propositionen till sådan uppflyttning föreslagna 4 tjänsterna — har utskottet icke ansett sig böra förorda någon avvikelse från den föreliggande förhandlingsöverenskommelsen.

I samband med behandlingen av förevarande del av propositionen vill utskottet yttra sig beträffande följande vid riksdagens början väckta motioner.

I motionerna I: 427 och II: 516 framställles yrkanden avseende likalönsprincipens genomförande inom statsförvaltningen. Yrkandena innebär att riksdagen måtte begära initiativ från Kungl. Maj:ts sida i samband med kommande löneförhandlingar, avseende lyftning av lönenivån för kvinnliga tjänstemän till »den manliga bottenlönenivån» samt åstadkommande av en »ekonomisk värdering» av olika tjänster. Utskottet anser sig inte böra tillstyrka någon åtgärd från riksdagens sida i enlighet med berörda yrkande. Beträffande likalönsfrågan vill utskottet i detta sammanhang erinra om att lönegradsplaceringen numera är densamma för manlig och kvinnlig innehavare av tjänst av samma slag inom statsförvaltningen.

I motionen II: 101 framställs yrkande om att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära bestämmelser angående användningen av tjänstebenämningarna byråsekreterare och förste byråsekreterare. Utskottet finner inte tillräckliga skäl tillstyrka ifrågavarande yrkande.

I motionen II: 7 slutligen framställs yrkande avseende retroaktiv reglering av löne- och pensionsförhållandena för en numera pensionsavgången tjänsteman, vilken vid 1952 års tjänsteförteckningsrevision icke erhållit den befordran han på grund av tjänstens uppflyttning till högre lönegrad ansett sig ha haft anledning räkna med. Enligt vad av motionen framgår har berörda befordringsfall varit föremål för prövning av Kungl. Maj:t, som genom beslut den 6 februari 1953 lämnat i ärendet anförda besvär utan bifall. För egen del finner sig utskottet inte kunna tillstyrka att från riksdagens sida nu skulle vidtas åtgärd i enlighet med motionsyrkandet.

Utöver vad i det föregående angivits har i statsrådsprotokollet i förevarande ärende upptagits frågan om åtgärder i syfte att trygga vissa förmåner på grund av verksamhet inom apoteksväsendet. Såsom av statsrådsprotokollet framgår har frågan om statens roll i pensionsfrågorna inom apoteksväsendet blivit aktuell, sedan hos Kungl. Maj:t anmälts ett mellan apotekarsocieteten och de anställdas organisationer träffat avtal om nya pensionsbestämmelser. Frågan om tryggnad av pensioner genom avsättning till fonder eller genom särskilda statliga åtaganden har befunnits vara av sådan vikt bl. a. för läkemedelsprissättningen, att ett omedelbart ställningstagande från statsmakternas sida ansetts påkallat. Förslaget innebär att fortsatt fondering i särskilda pensionsfonder icke skall tillämpas och att i stället en statsgaranti skall beslutas. Härvid skulle staten inträda som avtalsslutande part i fråga om förmåner som kan påverka pensionskostnaderna, d. v. s. såväl löne- som pensionsförmåner. Med utgångspunkt i en dylik garanti avses förhandlingar skola upptas med personalorganisationerna. Frågan om den närmare utformningen av pensionssystemet förutsätts skola senare underställas riksdagen.

Enligt vad utskottet inhämtat avses den föreslagna statsgarantin skola ha i princip samma innebörd beträffande tryggnad av de anställdas förmåner som statens nu gällande åtagande i fråga om pensionering enligt statliga bestämmelser. I enlighet härmed förutsätter garantin att staten inträder som avtalsslutande part beträffande löne- och pensionsvillkoren. Ett godtagande av förevarande förslag innebär däremot inte f. n. någon utfästelse från statens sida rörande visst belopp. Garantins innebörd i ekonomiskt hänseende avses skola bringas under riksdagens prövning först i samband med en kommande behandling av frågan om förmånsavvägningen.

Utskottet har vid sin prövning av den förevarande frågan beaktat att ett ställningstagande till densamma framstår såsom väsentligt för tryggnad av pensionsförmånerna inom apoteksväsendet. Ett ståndpunktstagande redan nu är dessutom påkallat för att de avsedda förhandlingarna skall kunna utan dröjsmål komma till stånd. Ur angivna synpunkter framstår den föreslagna anordningen med en statsgaranti såsom lämplig. Utskottet har i enlig-

het härmed funnit sig kunna tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag att en garanti i här avsedd mening kommer till stånd. Med hänsyn till pensionsfrågans nuvarande läge är det emellertid inte för närvarande möjligt att bedöma de närmare förutsättningar och villkor under vilka garantin bör sättas i kraft. Utskottet förutsätter därför att Kungl. Maj:t efter slutförandet av förhandlingarna tar ställning till denna fråga och för riksdagen framlägger härav föranledda förslag.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

A. att riksdagen må antaga vid propositionen nr 157 fogat förslag till *förordning om ändrad lydelse av 3 § 3 och 8 mom. statens pensionslöneförordning den 28 maj 1959 (nr 286)*;

B. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 780 och II: 944, godkänna de i statsrådsprotokollet över civilärenden för den 26 april 1963 redovisade överenskommelserna den 18 april 1963 angående vissa lönegradsändringar m. m. samt den 4 april 1963 angående anställningsvillkoren för sjukhusläkare m. fl. i vad överenskommelsen avser statsverket;

C. att riksdagen må

1) godkänna övriga i statsrådsprotokollet berörda förslag av beskaffenhet att böra prövas av riksdagen;

2) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av förslagen betingade ändringar i vederbörliga personalförteckningar;

3) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av förslagen betingade ändringar i med stöd av riksdagens beslut utfärdade avlönings- och pensionsförfattningar;

4) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga i övrigt erforderliga åtgärder för förslagens genomförande ävensom meddela erforderliga övergångsbestämmelser;

D. att riksdagen må, med beaktande av vad utskottet anför, godkänna vad i statsrådsprotokollet föreslagits rörande statsgaranti för pensioner m. m. inom apoteksväsendet;

E. att riksdagen må

1) bemyndiga Kungl. Maj:t att för budgetåret 1963/64 i enlighet med vad som i statsrådsprotokollet anförts medge överskridanden av maximerade anslag och anslagsposter;

2) till *Täckning av beräknade merkostnader för löner och pensioner m. m.* för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under tolfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 72 000 000 kr.;

3) till *Täckning av beräknade merkostnader för löner m. m.* för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under fjärde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 20 000 000 kr.;

F. att motionerna I: 427 och II: 516 icke må av riksdagen bifallas;

G. att motionen II: 101 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

H. att motionen II: 7 icke må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 24 maj 1963

På statsutskottets vägnar:

ERNST V. STAXÅNG

Närvarande: se under utlåtandet nr 149.

Reservationer

1) av fröken *Andersson*, herrar *Akerlund*, *Staxång* och *Palm*, vilka ansett att ställning inte nu bort tagas till frågan om statsgaranti för pensioner m. m. inom apoteksväsendet och att därför

dels det stycke i utskottets yttrande, som på s. 4 börjar med »Utskottet har» och på s. 5 slutar med »föranledda förslag», bort ha följande lydelse:

»Utskottet har vid sin prövning av den förevarande frågan ansett tillräckliga skäl inte föreligga för att riksdagen skulle taga ställning till frågan om statsgaranti för pensioner innan den i statsrådsprotokollet åberopade utredningen av pensionsfrågan för de inom apoteksväsendet verksamma slutförts. I enlighet härmed får utskottet avstyrka Kungl. Maj:ts förslag i denna del.»

dels ock utskottets hemställan under D. bort ha följande lydelse:

»D. att riksdagen må besluta att icke godkänna vad i statsrådsprotokollet föreslagits rörande statsgaranti för pensioner m. m. inom apoteksväsendet;»

2) av herrar *Boman*, *Axel Johannes Andersson*, *Eric Gustaf Peterson*, fröken *Elmén*, herrar *Svensson* i *Ljungskile* och *Nelander*, vilka ansett

dels att det stycke i utskottets yttrande, som på s. 4 börjar med »Utskottet har» och på s. 5 slutar med »föranledda förslag», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Utskottet har vid sin prövning av den förevarande frågan funnit, att starka skäl utan tvivel föreligger för att motverka en stegring av läkemedelspriserna, att avstå från en betydande ökning av fonderingen i pensionsfonder och att i stället använda en statlig garanti för att trygga pensionerna. En sådan ordning synes emellertid, om den efter förhandlingar med de anställdas organisationer och apotekarsocieteten befinnes lämplig, icke nödvändigtvis förutsätta att staten — som Kungl. Maj:t föreslår — i framtiden inträder som förhandlare i löne- och pensionsfrågor inom apoteksrörelsen.

Departementschefen har ingen annan motivering för sitt långtgående principiella ställningstagande att staten skall bli avtalslutande part i nämnda frågor än att detta har samband med eventuell statsgaranti för tryggnad av pensioner. Det är dock uppenbart att ett så långtgående ställningstagande får bedömas även ur andra synpunkter. Utskottet vill hänvisa till följande yttrande i en av Sveriges farmaceutförbund till utskottet ingiven skrivelse.

Innan beslut fattas huruvida staten på förslaget sätt skall inträda som avtalslutande part i fråga om löne- och pensionsförmåner inom apoteksväsendet, synes innebörden och konsekvenserna härav närmare böra utredas. För den enskilde befattningshavaren skulle en sådan ordning utan tvivel kunna innebära anställningsvillkor av helt förändrad rättslig innebörd. Personalorganisationerna är icke beredda att taga ställning till denna del av Kungl. Maj:ts förslag förrän efter ingående utredning härav.

Enligt utskottets mening överensstämmer det med god facklig demokrati, att staten beaktar ett naturligt önskemål om utredning och om förhandling med organisationerna, innan ett avgörande beslut fattas. Av denna anledning avstyrker utskottet propositionen i nämnda del.

Utredning har sedan ungefär ett års tid pågått beträffande de apoteksanställdas löne- och pensionsförmåner. I första hand bör denna utredning slutföras. Därefter blir det tillfälle att — efter förhandlingar med de anställdas organisationer och apotekarsocieteten — ta ställning till ifrågavarande statsgaranti och andra frågor i anslutning till utredningsresultatet. Någon nämnvärd tidsutdräkt behöver ej bli följden av detta förfaringsätt. Först efter förhandlingarnas avslutande bör Kungl. Maj:t och riksdagen fatta bindande beslut rörande den framtida ordningen på området. Denna utskottets mening synes böra föras till Kungl. Maj:ts kännedom.»

dels ock att utskottets hemställan under D. bort ha följande lydelse:

»D. att riksdagen må, med avslag å Kungl. Maj:ts förslag rörande statsgaranti för pensioner m. m. inom apoteksväsendet, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;»

3) av fröken *Andersson*, herrar *Åkerlund*, *Staxäng*, fröken *Elmén*, herrar *Nelander* och *Palm*, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 427 och II: 516, i vad de avser initiativ från Kungl. Maj:ts sida rörande en ekonomisk värdering av tjänster, och att därför utskottets hemställan under F. bort ha följande lydelse:

»F. att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 427 och II: 516, i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala att Kungl. Maj:t bör taga initiativ till förhandlingar om en ekonomisk värdering av olika tjänster inom det statliga lönesystemet i syfte att bereda underlag för senare kommande förhandlingar om lönesättning;»